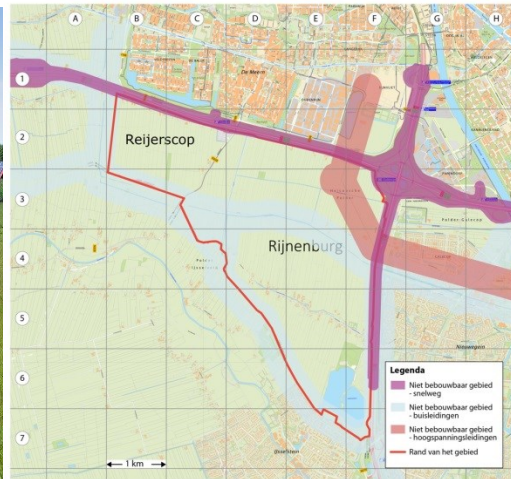

Startnotitie energielandschap in Rijnenburg en Reijerscop

Colofon

uitgave

Ontwikkelorganisatie Ruimte
Gemeente Utrecht
030 – 286 00 00
info@utrecht.nl

internet

www.utrecht.nl

informatie

Inhoud

1.	Inleiding	5
2.	Hoe is deze startnotitie tot stand gekomen?	6
3.	Zoekgebied Rijnenburg en Reijerscop	7
3.1	Rijnenburg	8
3.2	Reijerscop	8
3.3	Strijkviertel	8
3.4	Rijnvliet	8
3.5	Galecop, Galecopperzoom en Nieuwraven.....	9
4.	Beleidskaders voor initiatieven zonne-energie en wind in Rijnenburg en Reijerscop	10
4.1	Gemeentelijke klimaatambities	10
4.2	Coalitieakkoord.....	10
4.3	Energieplan.....	11
4.4	Ruimtelijke strategie Utrecht	11
4.5	Mogelijk geschikte locaties in Utrecht.....	12
4.6	Ervaringen met zonne-energie en windenergie	12
4.7	Internationale afspraken, Rijksbeleid en provinciaal beleid	12
	4.7.1 Internationale afspraken	12
	4.7.2 Rijksbeleid: SER Energieakkoord	12
	4.7.3 Provinciaal beleid	13
5.	Aspecten die zijn benoemd in het stadsgesprek met de regio	14
6.	Waaraan toetst de gemeente de initiatieven?	15
6.1	Beleidskader en uitkomsten stadsgesprek.....	15
6.2	Waarden en onderzoeksvragen	15
	6.2.1 Landschappelijke waarden en onderzoeksvragen	15

6.2.2	Archeologische waarden	16
6.2.3	Cultuurhistorische waarden en onderzoeksvragen	17
6.2.4	Ecologische en natuurwaarden	18
6.3	Recreatief gebruik	18
6.4	Milieuhinder	19
6.4.1	Geluid	19
6.4.2	Slagschaduw	19
6.5	Energie en duurzaamheid	19
6.6	Participatie	20
6.6.1	Procesparticipatie	20
6.6.2	Financiële participatie	20
7.	Vervolgproces	21

1. Inleiding

Utrecht streeft ernaar om in 2030 klimaatneutraal te zijn. Om klimaatneutraal te worden, is een grote omslag nodig. Voor zonne-energie is de laatste jaren een exponentiële groei in de stad te zien. We zijn blij met deze groei en verwachten dat dit de komende jaren doorzet. De groei van zonne-energie is echter niet voldoende om het doel klimaatneutraal in 2030 te behalen: daarvoor zijn grootschalige maatregelen onontkoombaar. Een verdere verduurzaming van de elektriciteitsopwekking in Utrecht is daarom nodig. Naast de aanleg van zonnepanelen op daken kan duurzame energie opgewekt worden door de aanleg van zonnevelden en windenergie. Ter vergelijking: in het coalitieakkoord is de ambitie geformuleerd dat in 2020 10% van de daken is voorzien van zonnepanelen. Dat komt neer op elektriciteit voor ruim 10.000 huishoudens.

Aangezien er in het poldergebied Rijnenburg tot zeker 2028 geen woningbouw komt, biedt dit gebied mogelijkheden om hier grootschalige duurzame energieopwekking te stimuleren, zoals zonne- en windenergie. Eneco en Rijn Energie hebben zich bij de gemeente gemeld als initiatiefnemers voor duurzame energieproductie in Rijnenburg en/of Reijerscop. Deze initiatieven liggen in het verlengde van de ambities en het beleid van de gemeente Utrecht. Om vroegtijdig de inwoners van Utrecht, Nieuwegein en IJsselstein en andere belanghebbenden te betrekken, organiseerde de gemeente een stadsgesprek met de regio. De centrale vraag was: hoe kunnen we in Rijnenburg vormen van grootschalige duurzame energieopwekking realiseren? Tijdens een informatiemarkt en drie stadsgesprekken zijn de voorwaarden en wensen opgehaald. Een samenvatting van de opbrengst van het stadsgesprek is opgenomen in deze startnotitie.

Deze startnotitie definieert de kaders, die de gemeente meegeeft aan de initiatiefnemers. Het is een toetsingskader voor initiatiefnemers, die concrete plannen hebben voor zonne-energie en windenergie in Rijnenburg en/of Reijerscop. Initiatiefnemers kunnen hun concrete plannen voor de realisering van zonne-energie en windenergie op Rijnenburg en/of Reijerscop bij de gemeente indienen. Na toetsing van deze plannen aan de kaders uit de startnotitie, werkt de gemeente Utrecht mee aan het ruimtelijk mogelijk maken van een energielandschap in Rijnenburg en Reijerscop en het doorlopen van de daarvoor benodigde wettelijke procedure.

Leeswijzer

De startnotitie is als volgt opgebouwd. Eerst wordt in hoofdstuk 2 aangegeven hoe het stadsgesprek met de regio eruit zag. Daarna wordt in hoofdstuk 3 het gebied Rijnenburg en Reijerscop beschreven. In hoofdstuk 4 staan de beleidskaders die gelden voor zon- en windenergie. In hoofdstuk 5 staan de aspecten die zijn genoemd in het stadsgesprek. In hoofdstuk 6 staat aan welke randvoorwaarden, kaders en onderzoeksvragen het initiatief wordt getoetst. Tot slot staat in hoofdstuk 7 het vervolgproces beschreven.

2. Hoe is deze startnotitie tot stand gekomen?

Deze startnotitie is mede gebaseerd op de uitkomsten van het stadsgesprek met de regio en in nauwe samenwerking met de initiatiefnemers Eneco en Rijn Energie, provincie Utrecht en de omliggende gemeenten opgesteld. Daarnaast is het landelijk, regionaal en stedelijk energiebeleid als basis meegenomen. De input van inwoners van Utrecht, Nieuwegein en IJsselstein is verzameld in het stadsgesprek over duurzame energie in Rijnenburg en Reijerscop.

Het stadsgesprek bestond uit vier onderdelen:

- [een informatiemarkt op 11 maart](#) 2017
- [het eerste gesprek op 16 maart](#) 2017
- [het tweede gesprek op 25 maart](#) 2017
- [een terugkoppeling op 12 april](#) 2017

Uitnodigen van deelnemers voor stadsgesprek

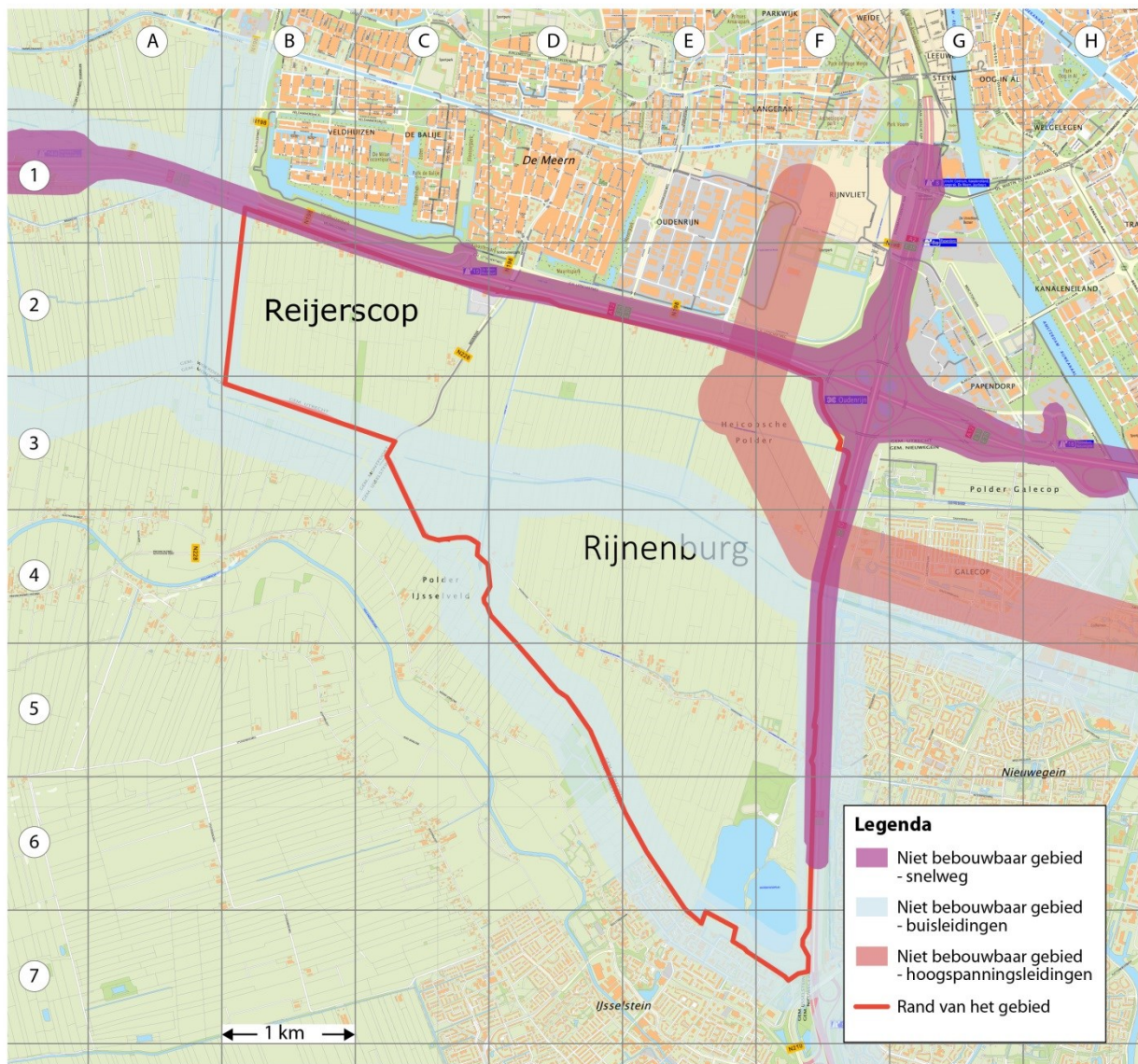
Voor de stadsgesprekken zijn 12.000 uitnodigingen verstuurd naar inwoners van Utrecht, Nieuwegein en IJsselstein, grondeigenaren, initiatiefnemers en betrokken stakeholders. Ook plaatste de gemeente advertenties met uitnodigingen in kranten en op facebook. Daarnaast werd het twitteraccount @Energie030 actief ingezet om inwoners attent te maken op het stadsgesprek en te communiceren over de voortgang van de gesprekken.

Uitvoering van het stadsgesprek

Zo'n 300 omwonenden bezochten de informatiemarkt. Vervolgens waren er drie gesprekken in de regio met omwonenden, grondeigenaren, initiatiefnemers en inwoners. Daarin stond de vraag centraal: Hoe kunnen we in Rijnenburg vormen van grootschalige duurzame energieopwekking realiseren? De deelnemers zochten gezamenlijk naar antwoorden op vragen als: Waar en onder welke voorwaarden kunnen zonnevelden en windmolens worden geplaatst? Hoeveel is wenselijk of verantwoord? Welke combinaties met andere functies hebben dan een meerwaarde, bijvoorbeeld op het gebied van recreatie, cultuur of sport? Welke randvoorwaarden zijn van belang?

3. Zoekgebied Rijnenburg en Reijerscop

Op onderstaande kaart staat het gebied waar mogelijkheden zijn duurzame energie. Het gaat om Rijnenburg en een gedeelte van Reijerscop (gemeente Utrecht). Er zijn initiatieven waarbij ook in of nabij het toekomstige bedrijventerrein Strijkviertel aan projecten voor duurzame energie wordt gedacht.

Kaart: plangebied

3.1 Rijnenburg

Het gebied Rijnenburg was in de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie (PRS) 2013–2028 opgenomen als potentiële woningbouwlocatie voor 7000 woningen, waarvan 5000 werden verwacht binnen de uitvoeringsperiode van de geldende structuurvisie. Bij de herijking van de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie in 2016 is aangegeven dat de provincie niet verwacht dat de uitbreidingslocatie Rijnenburg in de PRS-periode wordt ontwikkeld. De provincie heeft daarom ook geen programma meer opgenomen voor deze uitbreidingslocatie. Tot 2028 ziet de provincie Rijnenburg, naast het huidige agrarische gebruik, vooral mogelijkheden voor inrichting als pauselandchap met vormen van duurzame energieopwekking.

De gemeente Utrecht zet voor de groei van de stad in op verdichting en ‘inbreiding’ binnen de bestaande rode contour. Dit is de kern van de door de gemeenteraad vastgestelde nota Ruimtelijke Strategie 2016: ‘Utrecht kiest voor gezonde groei’. Voor Rijnenburg betekent deze strategie dat er de komende jaren geen tijd en geld wordt ingezet voor woningbouwontwikkeling in het gebied (coalitieakkoord 2014–2018).

3.2 Reijerscop

Reijerscop is een buurtschap en ligt deels in de gemeente Utrecht en deels in gemeente Woerden. Het is een voornamelijk agrarisch gebied met recreatieve elementen. Boerderijen en andere gebouwen in dit buurtschap liggen aan een ruim 5 km lange weg met de naam Reijerscop, die even ten zuiden van de A12 ligt en daarmee ongeveer evenwijdig loopt. Ongeveer 3 km van deze weg ligt in Harmelen, gemeente Woerden, en het resterende oostelijke deel ervan ligt in De Meern, gemeente Utrecht. In de PRS (herijking 2016) staan voor dit gebied geen ontwikkelingen aangekondigd. Vanuit het stadsinitiatief de Ruimtemakers is er een initiatief om een fietspad te realiseren door het gebied.

3.3 Strijkviertel

Strijkviertel, het gebied ten noorden van de A12, is in de plannen en de grondexploitatie van Leidsche Rijn opgenomen als bedrijventerrein. Naast deze functie is in de Bestuursrapportage (2013) door de gemeenteraad opgenomen dat (grootschalige) leisure voor Strijkviertel mogelijk is. Alhoewel aanvankelijk niet beoogd, is woningbouw kansrijk in het noordwestelijke deel van het gebied dat op voldoende afstand van de snelwegen ligt. Daarvoor dienen geluidswerende voorzieningen te worden gerealiseerd. Woningbouw is niet toegestaan binnen het vigerende bestemmingsplan.

3.4 Rijnvliet

Rijnvliet, ten noorden van het Strijkviertel is één van de gebieden in Leidsche Rijn die ontwikkeld gaat worden. In deze nieuwe woonwijk komen circa 1000 woningen en een basisschool. Deze wijk ligt op ruim een kilometer van de zoeklocatie voor het energielandschap. Ten noorden van de rijksweg A12 ligt het industrieterrein Oudenrijn en de woonwijk De Meern.

3.5 Galecop, Galecopperzoom en Nieuwraven

Ten zuidoosten van het knooppunt Oudenrijn ligt de woonwijk Galecop in de gemeente Nieuwegein. Galecopperzoom maakt onderdeel uit van de A12 zone. Deze zone is een van de laatste potentiële grote transformatie- en verdichtingslocaties in de provincie na 2030. In het Verstedelijkingsperspectief A12 Centraal (mei 2011) is een kansrijk en waardevol wenkend perspectief beschreven. Het gebied kan zich op de langere termijn ontwikkelen tot een multifunctioneel woonwerkgebied in het hart van een aaneengesloten metropolitane regio. In de PRS staat dat de provincie wil voorkomen dat dit ontwikkelperspectief verloren gaat, daarom zullen ontwikkelingen die dit perspectief onmogelijk maken zoveel mogelijk voorkomen.

De bedrijvenlocaties Galecopperzoom en Nieuwraven in het stedelijk gebied kunnen een rol spelen bij de herijking van het stedelijk programma. Bij de herijking van de PRS in 2016 is vastgelegd dat de locaties Galecopperzoom en Nieuwraven niet meer als bedrijventerrein worden ontwikkeld. Als de A12 zone wordt ontwikkeld moet de ontwikkeling van deze locaties hierop worden afgestemd.

4. Beleidskaders voor initiatieven zonne-energie en wind in Rijnenburg en Reijerscop

4.1 Gemeentelijke klimaatambities

De klimaatambities van de stad Utrecht zijn vastgelegd in het coalitieakkoord Utrecht maken we samen 2014–2018 en uitgewerkt in het Energieplan en de gemeentelijke duiding daarvan. Utrecht streeft ernaar om in 2030 klimaatneutraal te zijn. Dit betekent dat zowel op energiebesparing als op duurzame energieopwekking moet worden ingezet. Net als Utrecht zijn ook de andere gemeenten binnen de U10 bezig met de vertaling van het landelijke klimaatbeleid naar gemeentelijke doelstellingen en onderschrijven die de noodzaak om duurzame energieopwekking te stimuleren. De provincie Utrecht staat voor de opgave om de taakstelling, die tussen rijk en provincie is afgesproken, op eigen grondgebied van de provincie Utrecht te realiseren. Voor zonne-energie is de laatste jaren een exponentiële groei in de stad tot 17 16 MW (indicatief 2016) te zien, waarbij vrijwel alle zonnepanelen op daken zijn geplaatst. Die groei zet de komende jaren naar verwachting door. De snelheid van de groei is afhankelijk van eventuele wijzigingen in het rijksbeleid ten aanzien van de SDE+ subsidie en salderen. Dit is een goede ontwikkeling maar bij lange na niet voldoende om in de energiebehoefte van Utrecht te voorzien, ook niet nadat alle energiebesparingsmaatregelen zijn gerealiseerd. Daarom is het nodig alle kansen die zich voordoen voor het realiseren duurzame energieopwekking met twee handen aan te pakken.

Een verdere verduurzaming van de elektriciteitsopwekking in Utrecht kan, naast de aanleg van zonnepanelen op daken, ook door de aanleg van zonnenvelden en windenergie plaatsvinden.

4.2 Coalitieakkoord

In het coalitieakkoord staat dat Utrecht meer energie duurzaam wil opwekken binnen de gemeentegrenzen. Dit wil Utrecht realiseren door samen met bewoners, organisaties, bedrijven en (hoger)onderwijsinstellingen samen te werken. Het coalitieakkoord vraagt het college ruimte voor het opwekken van duurzame energie op Utrechts grondgebied op korte termijn aan te wijzen.

De raad heeft in lijn hiermee in 2011, met motie 018, het college opgedragen om:

- In de polder Rijnenburg de plaatsing van windturbines te stimuleren
- Daartoe actief grondeigenaren en marktpartijen bij elkaar te brengen
- De resultaten daarvan uiterlijk in oktober aan de raad te presenteren
- Binnen de bestaande wet- en regelgeving medewerking te verlenen aan plaatsing windturbines door een initiatiefnemer.

In 2016 heeft de raad motie 107 “bouwpaus in Rijnenburg” aangenomen waarin de raad opdracht geeft om grondeigenaren en initiatiefnemers op de hoogte te brengen van het feit dat Rijnenburg een pauzeland is en dat tot 2030 geen woningbouw zal plaatsvinden. In de motie “bouwpaus in Rijnenburg” wordt ook motie 18 uit 2011 aangehaald waarin de toenmalige raad het college opdracht geeft actief met marktpartijen en grondeigenaren in gesprek te gaan om in Rijnenburg plaatsing van windturbines te stimuleren.

4.3 Energieplan

In 2015 is het Energieplan gemaakt. Hiervoor heeft de gemeente Utrecht stadsgesprekken gevoerd met 165 aselect gekozen bewoners. Samen maakten zij het Energieplan. In het Energieplan is de ambitie genoemd dat we aan de slag moeten met duurzame energie opwekking binnen de gemeente Utrecht. Op verzoek van de gemeenteraad maakte het college een 'duiding' op het Energieplan waarin zij uitlegde hoe ze het Energieplan leest en hoe zij eraan verder wilde werken. De raad heeft deze duiding vastgesteld. In het Energieplan is opgenomen dat voor de aanleg van zonnenvelden ruim baan wordt gemaakt, zolang dit niet in natuurgebied plaatsvindt. Daarom zoeken we naar combinaties met bijvoorbeeld geluidschermen, taluds, de Nedereindse plas en andere vergelijkbare elementen in het landschap. Uit de stadsgesprekken bleek dat deelnemers verschillend denken over windenergie. Betrokkenheid van omwonenden in het planproces en (financiële) voordelen voor omwonenden zijn daarbij van belang. Deelnemers hebben ook aangegeven voorkeur te hebben voor locaties aan de rand van de stad, bij snelwegen, rivieren en industrieterreinen. In het traject voor windenergie in Lage Weide is duidelijk geworden dat het afwegingskader tussen enerzijds Utrechtse afnemers van duurzame energie en het belang van direct omwonenden een bepalende factor is bij uiteindelijke realisatie. De voorwaarden in het Energieplan en de lessen uit Lage Weide en van andere windprojecten in het land zijn meegenomen geïntegreerd in deze startnotitie. Daarom zijn zowel de participatie in het proces (paragraaf 6.6.1) als financiële participatie en compensatie (paragraaf 6.6.2) belangrijke onderdelen in de startnotitie.

4.4 Ruimtelijke strategie Utrecht

Met het vaststellen van de Ruimtelijke Strategie Utrecht (RSU) (december 2016) is vastgelegd waar de gemeente tot 2030 woningbouwontwikkeling wil realiseren. Rijnenburg is niet opgenomen in de RSU. Voor de periode na 2030 is voor Rijnenburg nog geen beleid ontwikkeld. Het huidige bestemmingsplan van Rijnenburg is conserverend wat inhoudt dat het bestemmingsplan geen nieuwe ontwikkelingen toestaat. De Provincie Utrecht heeft Rijnenburg in de herijking (2016) van de Provinciale Ruimtelijke Structuurvisie 2013–2028 tot pauzelandschap verklaard. Dit betekent dat in Rijnenburg in de periode tot en met 2028 geen woningbouw kan plaatsvinden. Daarnaast zijn in de RSU een aantal andere ruimtelijke uitgangspunten opgenomen. Het gaat dan bijvoorbeeld over de bereikbaarheid van buitengebieden voor recreatieve doeleinden en het beschermen van deze gebieden vanwege de beperktere mogelijkheden om in de stad verdroging tegen te gaan, waterberging te realiseren en hittestress te voorkomen.

Deze bouwpaus in Rijnenburg is door de initiatiefnemers Eneco en Rijnse Energie gezien als een kans om zich te melden met hun ideeën voor grootschalig zonne-energie en/of windenergie in Rijnenburg en Reijerscop.

Om een zorgvuldige procedure zoals geschetst in het energieplan te waarborgen is voorafgaand aan het planproces een stadsgesprek georganiseerd. De centrale vraag in het stadsgesprek was "hoe grootschalige duurzame energie door middel van zonne- en windenergie opwekt kan worden in Rijnenburg en Reijerscop. Doel van het stadsgesprek was om op te halen welke voorwaarden van belang zijn bij het realiseren van zonne-energie en windenergie in Rijnenburg en Reijerscop. In deze startnotitie zijn de kaders waaronder deze initiatieven in Rijnenburg en Reijerscop kunnen starten geschetst. Indien de plannen van de initiatiefnemers aan deze kaders invulling geven, zal het gebruikelijke, te volgen planproces worden gestart. Dit zal in eerste instantie het uitvoeren van een plan m.e.r (Milieu Effect Rapportage) inclusief het laten uitvoeren van alle benodigde onderzoeken (waaronder slagschaduw en geluid) zijn.

4.5 Mogelijk geschikte locaties in Utrecht

Uit de conclusies van de haalbaarheidsstudie 'Windenergie in Utrecht' (2010) die in opdracht van gemeente Utrecht is uitgevoerd blijkt dat Lage Weide en Rijnenburg als meest kansrijke optie voor windenergie werden aangemerkt. Dit is bevestigd in de provinciale ruimtelijke structuurvisie waarin deze twee locaties zijn genoemd als potentiële windlocaties.

4.6 Ervaringen met zonne-energie en windenergie

Utrecht heeft veel ervaring met zonne-energie op daken maar nog niet met grootschalige grond- of watergebonden zonne-energie. Er zijn op dit moment drie initiatieven die de haalbaarheid van grondgebonden energie onderzoeken. Op dit moment is er geen grootschalige windenergie opwekking in de stad. Een eerder initiatief van bewonersgroep Energie U op Lage Weide is in 2014 door de raad verworpen. De belangrijkste 'lessons learned' bij het windproject op Lage Weide waren:

- Omwonenden moeten in een vroeg stadium geïnformeerd worden en moeten de mogelijkheid krijgen om input te leveren en vragen te stellen
- Kaders moeten eerst geformuleerd worden, daarna wordt er pas aan plannen gewerkt.
- Een vroegtijdig raadsbesluit komt het vervolgproces ten goede.

4.7 Internationale afspraken, Rijksbeleid en provinciaal beleid

4.7.1 Internationale afspraken

In het Klimaatakkoord van Parijs is afgesproken de opwarming van de aarde te beperken tot ruim onder de twee graden Celsius en het streven naar een maximale temperatuurstijging van anderhalve graad Celsius. Een snelle en drastische reductie van het gebruik van fossiele energie in 2050 is daarvoor onvermijdelijk; Dit betekent dat de energievoorziening in 2050 CO₂ arm moet zijn. Op 4 november 2016 is het verdrag van in werking getreden. Het landelijke en provinciale beleid is een uitwerking van dit verdrag.

4.7.2 Rijksbeleid: SER Energieakkoord

In september 2013 sloten meer dan veertig organisaties het Energieakkoord voor duurzame groei met de rijksoverheid. Het Energieakkoord bevat onder andere afspraken over de bijdrage in 2020 van wind op land (54 PJ). De afspraken voor wind op land zijn vertaald naar de provincies. Uit de voortgangsrapportage 2016 blijkt dat het landelijke doel van 6000 MW wind op land kan alleen tijdig worden gerealiseerd als er uiterlijk in de winter van 2016/2017 in overleg tussen overheden, netbeheer, marktpartijen en omwonenden additionele maatregelen worden getroffen.

Het Energieakkoord bevat afspraken over de bijdrage in 2020 van wind op land (54 PJ), wind op zee (37 PJ), bij- en meestook van biomassa (25 PJ) en overig hernieuwbare energie (186 PJ). De afspraken voor wind op land zijn vertaald naar de provincie. Uit de voortgangsrapportage 2016 blijkt dat het landelijke doel van 6000 MW wind op land kan alleen tijdig worden gerealiseerd als er uiterlijk in de winter van 2016/2017 in overleg tussen overheden, netbeheer, marktpartijen en omwonenden additionele maatregelen worden getroffen voor die capaciteit die nog niet in procedure of nog in het begin staat. Eind 2016 presenteerde het rijk een Energieagenda waarin het energiebeleid na 2023 is geschetst. Belangrijkste uitgangspunt is om in 2050 tot een CO₂-arme energievoorziening in Nederland te komen. In de energieagenda wordt aangegeven dat de ruimtelijke inpassing van energieprojecten plaats moet

vinden binnen de kaders van integraal ruimtelijk ontwerp met een participatief besluitvormingsproces. Het gaat dan om het toepassen van de volgende principes:

1. Samenbinden van belanghebbenden
2. Het zo vroeg mogelijk betrekken van de omgeving
3. Transparantie en vertrouwen
4. Omgevingsmanagement als gezamenlijke verantwoordelijkheid
5. Maatwerk

4.7.3 Provinciaal beleid

Uit het coalitieakkoord van de provincie Utrecht blijkt dat uiterlijk in 2020 65,5 MWe door windenergie vanuit Provincie Utrecht moet worden bijgedragen aan de landelijke doelstelling van 6000 MW. In de provinciale ruimtelijke structuurvisie (2013–2028 herijking 2016) spreekt de provincie zich uit voor het stimuleren van duurzame energieopwekking in de provincie. Zij nodigen gemeenten uit met initiatieven te komen en de provincie ondersteunt en faciliteert hierbij. Rijnenburg is in de structuurvisie als zoeklocatie voor windenergie aangewezen. Voldoende draagvlak bij de gemeenteraad is randvoorwaarde bij het realiseren van deze locaties.

De provincie wil het draagvlak bij windenergieprojecten vergroten door te bevorderen dat:
bewoners in een vroeg stadium bij de planvorming worden betrokken;
serieus wordt gekeken naar inpassing en naar het voorkomen van overlast afgestemd op de beleving van de omwonenden en niet alleen naar de minimale wettelijke kaders;
inkomsten uit deze energie terecht komen bij de mensen die hinder ondervinden van de installaties;
coöperaties van bewoners een sterkere rol krijgen bij de invulling van de huidige afspraken over duurzame energie.

In de provinciale structuurvisie zijn beleidsmatige kaders aangegeven voor de ruimtelijke inpassing van zonne- en windenergie. Zonne-energie in veldopstelling is daarbinnen mogelijk in pauzelandenschappen. De provincie faciliteert verder windturbines tot 20 meter (geringe impact op landschap) of turbines vanaf 60 meter, waarbij de impact op het landschap in balans wordt gebracht met de beleidsdoelstelling voor windenergie die moet worden gehaald.

5. Aspecten die zijn benoemd in het stadsgesprek met de regio

In de stadsgesprekken in de regio is een groot aantal onderwerpen aan de orde geweest. Daarom is een samenvatting gemaakt van alle overwegingen die deelnemers aan het stadsgesprek belangrijk vinden bij de ontwikkeling van zonne- en windenergie in Rijnenburg en Reijerscop. De volledige weergave van de opbrengst is als bijlage toegevoegd aan de startnotitie. Uit de volledige opbrengst heeft de gemeente Utrecht de volgende belangrijkste aspecten gehaald:

1. De deelnemers aan het stadsgesprek Rijnenburg onderschrijven de energieambities van de gemeente en spreken hun steun uit voor het realiseren van de energiedoelstellingen. Zij geven de gemeente uiteenlopende suggesties mee en noemen ook wel zorgen bij mogelijke ontwikkelingen.
2. Aspecten bij windenergie
Kritisch zijn op geluidhinder waarbij gekeken moet worden naar de cumulatie met weggeluid A12, A2 en N228), met name in de nachtsituatie. Als zorgpunt is laag frequent geluid genoemd. Daarnaast is de hinder door slagschaduw genoemd tijdens het stadsgesprek.
3. Aspecten bij zonne-energie
Bewaak versnippering, ruimte voor de agrariërs, geen aantasting van het landschap door grote zonne-velden (grootschalige opwekking vraagt om tientallen hectares zonnevelden).
4. Opstellen van een samenhangende visie op een energielandschap, met een doorkijk na 2030.
Bij het opstellen van de visie met het energielandschap gaat het dan om:
 - Versnippering zonnevelden tegengaan
 - Windmolens bij voorkeur in lijnopstelling plaatsen
 - Toekomstige woningbouw niet onmogelijk maken
5. Procesparticipatie
In het vervolgproces, bij de verdere uitwerking van de plannen, betrekken van alle belanghebbenden (bewoners, omwonenden, bedrijven, etc) door een zorgvuldig participatieproces op te zetten.
6. Financiële participatie
Zorgdragen voor een aantrekkelijke verdeling van lusten en lasten door voldoende (financiële) participatie voor bewoners en bedrijven.
7. Meenemen van input uit het stadsgesprek anders dan al blijkt uit de andere randvoorwaarden. Te denken valt aan het inzetten van ideeën die het gebied kunnen verlevendigen en verfraaien (ideeën over landschappelijke inpassing, recreatie etc.).

De aspecten zijn verwerkt in de kaders van hoofdstuk 6.

6. Waaraan toetst de gemeente de initiatieven?

6.1 Beleidskader en uitkomsten stadsgesprek

Uit de beleidskaders en de uitkomsten van het stadsgesprek zijn voorwaarden en onderzoeksvragen geformuleerd om aan initiatiefnemers voor zonne- en windenergie mee te geven. Deze zijn in dit hoofdstuk opgesomd, zodat voor de initiatiefnemers helder is aan welke kaders het plan voor een energielandschap met zonne- en windenergie in ieder geval moet voldoen. Waar geen wettelijke of beleidskaders gelden zijn waarden benoemd. Deze moeten zo veel mogelijk behouden blijven en als dat niet mogelijk is herstelbaar zijn naar de huidige situatie. Daar waar nog niet helder is waaraan een plan moet voldoen zijn onderzoeksvragen geformuleerd. Daarnaast is het mogelijk dat er op basis van de verkenning en/of de scenario's van de initiatiefnemers aanvullend voorwaarden worden gesteld.

Initiatiefnemers en gemeente gaan samen scenario's ontwikkelen voor een integrale visie op een energielandschap. Daarin zijn initiatiefnemers primair verantwoordelijk voor de aspecten: de hoeveelheid energieproductie, de business case die daarbij hoort, de plaatsing, de deal met de betreffende grondeigenaren, de optimalisatie voor geluid en slagschaduw en voor de regeling voor financiële participatie en eigenaarschap. Een belangrijke randvoorwaarde is dat in beginsel ingrepen in het landschap omkeerbaar zijn kunnen worden. De gemeente is primair verantwoordelijk voor de samenhang en de landschappelijke kwaliteit, het ruimtegebruik, het vergroten van natuur- en recreatieve waarden. We stimuleren meervoudig ruimtegebruik. Voorbeelden daarvan zijn drijvende zonnepanelen op de Nedereindse Plas of een roeibaan, waarvan de uitkomende grond gebruikt wordt voor een geluidswal waarop zonnepanelen kunnen worden geplaatst en waarvan het water gebruikt wordt als bergingscapaciteit en/of thermische accu. Anderzijds is een ruimtelijke voorwaarde dat de functies elkaar zo weinig mogelijk in de weg zitten. Dat kan door eventuele windturbines bijvoorbeeld te positioneren in het gebied dat al geluidsbelast is door een autoweg.

6.2 Waarden en onderzoeksvragen

6.2.1 Landschappelijke waarden en onderzoeksvragen

Het landschappelijke karakter van Rijnenburg en Reijerscop en de bestaande kernwaarden vormen het uitgangspunt voor de ontwikkeling van het energielandschap en de visie op het gebied. De landschappelijke waarden zoals de maat en schaal van het slagenlandschap, het historische boerderijlint van de Nedereindseweg en de Ringkade en de bijbehorende erven en weiden rondom, de watergangen, de openheid en lange doorzichten dienen behouden te blijven voor de lange termijn. Ditzelfde geldt voor de cultuurhistorische en archeologische waarden: de afleesbaarheid van de ontstaansgeschiedenis van het landschap (geomorfologie), het duurzaam in stand houden van het watersysteem en de veenbodem en de archeologische terreinen. Kenmerken van het Groene Hart, weiden, openheid en een opstreckende verkaveling met sloten, zijn in Rijnenburg duidelijk herkenbaar. De landelijke sfeer is in Rijnenburg aanwezig.

Onderzoeksvragen:

Openheid en zicht

- Hoe houd je het groene blauwe, lineaire en open karakter van het landschap en wat betekent dat voor het toepassen en plaatsen van zonnepanelen?
- Zonne- en windenergie hebben effect op de herkenbaarheid en beleving van het landschap. Bij zon is de ruimtelijke impact vooral op ooghoogte waarneembaar, voor windenergie gaat het om de visuele impact op grotere afstand. De effecten van zonne- en windenergie moeten in beeld worden gebracht door het uitvoeren van onderzoek. Hierbij kan gebruik worden gemaakt van visualisaties.
- Welke aanvullende eisen worden gesteld om effecten van zonne- en windenergie te compenseren en de kwaliteit te garanderen?
- Hoe creëer je meerwaarde voor ecologie, de recreatieve functie van het landschap of het bieden van een educatieve functie?
- Hoe houd je rekening met gevoel en beleving van nabijheid, aantal en horizonbeslag?
- Welke zichtlijnen dienen open te blijven? Welke watergangen spelen hierin een rol en wat is de benodigde afstand van de oeverlijn tot de (afscherming van de) rand van een zonneveld?
- Hoe kan de bij beleving op maaiveld niveau van zonnevelden worden ingepast? Welke landschappelijke elementen en/of welk type beplanting kan hiervoor eventueel worden ingezet en tegelijkertijd bijdragen aan ecologie, recreatie?
- In het open landschap zijn windturbines op afstand zichtbaar. Versterken windturbines met hun opstelling en onderlinge afstand de structuur van het landschap of voegen ze juist een nieuwe structuur toe?
- Hoe worden windturbines ervaren vanuit verschillende standpunten in het gebied?
- Hoe verhouden windturbines zich tot zonnevelden? Welke mogelijkheden zijn er voor zonering?

Schaal

Windturbines hebben een verkleinend effect op landschappelijke elementen als ze er dichtbij worden geplaatst. Onderzocht moet worden waar dit gewenst is of juist moet worden vermeden.

- Welk type windturbine past bij de maat en schaal van het landschap?
- Bij welke snelwegen en/of bebouwingsconcentraties zijn zonnevelden passend?
- Welke maat en schaal hebben de bestaande slagen en welke ruimte biedt dit aan zonnevelden en/of windturbines?

Vormgeving en Inrichting

- Hoe wordt eenheid in vormgeving, opstelling, afmeting en onderlinge afstand gewaarborgd?
- Welke beplanting en materialisering is passend in het landschap?
- Hoe wordt het aantal onderhoudswegen, losse elementen (fundering, technische apparatuur, trafo e.d.) geïntegreerd, geminimaliseerd of slim dubbel gebruikt?

6.2.2 Archeologische waarden

Oorspronkelijke terreinvormen die getuigen van de natuurlijke ontstaansgeschiedenis van het gebied (geomorfologie) zijn, dankzij het oppervlakkige grondgebruik goed bewaard gebleven. Het gaat om de

nog waarneembare grens tussen stroomrug en lagere komgebieden en de in het terrein aanwezige restgeulen van vroegere rivierlopen die de archeologische terreinen met elkaar verbinden. Met ruim veertig vindplaatsen is het gebied een archeologische schatkamer. Er bevinden zich resten van twee periodes: de Romeinse tijd en de Late Middeleeuwen. Duurzaam behoud van de archeologische resten, die zich concentreren op de stroomgordelafzettingen in het centrale deel van het zoekgebied en in een 60 meter diepe strook langs de bestaande linten van de Nedereindseweg, dient een uitgangspunt te zijn. De kans op mogelijke archeologische vondsten tijdens de bouw van zonne- en windenergie moet in beeld worden gebracht, zeker in de hierboven beschreven gebieden met (hoge) archeologische waarden/verwachting (zie hiervoor de gemeentelijke Archeologische Waardenkaart).

Dit verkennend onderzoek, alsmede eventueel noodzakelijk vervolgonderzoek om archeologische waarden door documentatie (opgraving) veilig te stellen, komt volgens vigerende regelgeving (Wet op de Archeologische Monumentenzorg) ten laste van de initiatiefnemer. In 2007 is een cultuurhistorische analyse uitgevoerd¹. Deze analyse moet worden betrokken in de ontwikkeling van het energielandschap. Na de tijdelijke ingreep moet de oorspronkelijke situatie kunnen worden hersteld.

6.2.3 Cultuurhistorische waarden en onderzoeksvragen

Rijnenburg ligt in het gebied van de vroege Stichts-Hollandse ontginningen. De verkaveling in lange stroken (slagen) van de Laatmiddeleeuwse ontginningsblokken vormt een patroon dat ook nu nog het historisch grondgebruik van het gebied laat zien. Bijzondere historische elementen voortkomend uit het waterbeheer zijn de Meerndijk en de Lange Vliet. De Meerndijk is gebouwd op een gedempt Romeins kanaal en fungeert sinds 1220 als de waterstaatkundige grens tussen Utrecht en Holland. De Lange Vliet is ontstaan om het veengebied te ontwateren.

Zoals in paragraaf 6.2.2 is gemeld is er in 2007 een cultuurhistorische analyse uitgevoerd. Deze analyse moet worden betrokken in de ontwikkeling van het energielandschap. Na de tijdelijke ingreep moet de oorspronkelijke situatie kunnen worden hersteld. Omkeerbaarheid van cultuurhistorisch waarden betekent:

- geen sloten dempen. De openheid van het grasland met haar sloten- en kavelpatroon moet (op hoofdstructuur) hersteld kunnen worden. Bij de inrichting van duurzame energie willen we deze structuren zichtbaar houden.
- De voor toekomstige permanente ontwikkeling niet essentiële wegen, zoals tijdelijke onderhoudswegen, moeten weg te halen zijn of goed ingepast moeten worden.

Onderzoeksvragen:

- Hoe wordt omgegaan met karakteristieke elementen uit het gebied slagen (waterlopen en weides), lintbebouwing, boerderijen en erven, sloten, natuurlijke hoogteverschillen, cultuurhistorische beplanting (knotwilgen en eendenkooi)?
- Kunnen deze bewaard, geïntegreerd of versterkt worden?
- Wat is de minimale afstand tot alle karakteristieke elementen?

¹ Polder Rijnenburg. Een cultuurhistorische analyse, 2007

https://www.utrecht.nl/fileadmin/uploads/documenten/wonen-en-leven/wijken/wijk-vleuten-de-meern/pdf_2014/Cultuurhistorische_landschapsanalyse_Rijnenburg.pdf

6.2.4 Ecologische en natuurwaarden

In ecologisch opzicht is er veel van waarde in Rijnenburg. Er is een goed ontwikkelde vegetatie in watergangen en oevers met watergentiaan, waterpest en fonteinkruid in sloten en koekoeksbloem en dotters in de slootoevers. Belangrijke beplanting is ook te vinden bij de eendenkooi. Beplanting met wilg, populier, els en es is typisch voor het Groene Hart. Het gebied vormt een leefgebied voor tal van (beschermde) soorten. Lijnvormige beplantingen van rijen knotwilgen en lanen fungeren als vlieg- en fourageerroutes voor vleermuizen en vogels. Boerderijen, schuurtjes en stallen dienen als broedplaats voor vogels en vleermuizen en in de sloten komen diverse soorten amfibieën voor, waaronder de beschermde heikikker. In de graslanden broeden weidevogels. Alle ingrepen moeten voldoen aan de Wet natuurbescherming (voorheen: Flora en Faunawet).

6.2.5 Waterhuishouding

De ondergrond bestaat voor het grootste gedeelte uit veen. Dit zijn metersdikke lagen afgestorven planten die zich volgezogen hebben met water en die geen groot gewicht kunnen dragen. Het veen moet nat blijven anders zakt de bodem van het gebied weg. Het watersysteem dat bestaat uit talloze sloten houdt de bodem duurzaam in stand. Het grondwater staat hoog, komt regelmatig boven het maaiveld uit en bepaalt het aanzien van het landschap. Het bestaande watersysteem moet in stand gehouden worden. Voor plaatsing van zonne- en windenergie is fundering noodzakelijk. Ook bij de bouw en onderhoudswerkzaamheden zal tijdelijke of permanente verharding nodig zijn. Met een watertoets worden de effecten op de waterhuishouding hiervan beschreven.

Onderzoeksvragen:

- Onderzoek moet gedaan worden naar funderingsoplossingen voor windmolens en zonnevelden, die niet het inklinken van het veenpakket veroorzaken. Dit kan betekenen dat rekening gehouden moet worden met een lichte funderingsconstructie en/of met de locatie van zonnevelden en windturbines (verschil tussen zand en veengrond).

6.3 Recreatief gebruik

Het beleefbaar houden van het landschap betekent ook ruimte bieden het gebied in te kunnen gaan. Plaatsing moet ruimte behouden voor (tijdelijke) recreatieve routes. Tijdelijke verbindingen moeten weer hersteld kunnen worden naar de huidige situatie. Er is onderscheid te maken tussen recreatieve voorzieningen die als tijdelijk worden gezien, en welke ook bij toekomstige (woningbouw) permanente ontwikkelingen gewenst zijn. Zo zijn er wensen om ook na de tijdelijke productie van duurzame energie een fietsverbinding te hebben tussen Leidsche Rijn en IJsselstein. Het plan moet minimaal aan het groenstructuurplan voldoen.

Er zijn mogelijk initiatieven die het gebied willen benutten voor mogelijk recreatieve doeleinden. Zo is er een idee om een B&B te realiseren en interesse om een roeibaan te realiseren (waarover de Stichting Watersportbaan Midden-Nederland gesprekken heeft gevoerd met stakeholders in het gebied). Synergie van bijvoorbeeld duurzame energiewaarde met recreatieve functies wordt aangemoedigd.

6.4 Milieuhinder

6.4.1 Geluid

Windturbines kunnen geluidsoverlast veroorzaken. Geluidgevoelige bestemmingen, zoals woningen, ziekenhuizen en onderwijsgebouwen, worden daarom door middel van wetgeving beschermd.

Windturbines in Nederland vallen sinds 1 januari 2011 onder de geluidregelgeving van het Activiteitenbesluit. De normstelling hierin stelt dat het jaargemiddelde geluidniveau (L_{den}) bij woningen en andere geluidgevoelige objecten ten gevolge van windturbines niet meer mag bedragen dan 47 dB. Hierin is meegenomen dat het jaargemiddelde geluid niveau gedurende de nachtperiode (L_{night}) niet meer mag bedragen dan 41 dB. De nachtperiode geldt tussen 23:00 en 7:00. Oftewel, er is een limiet gesteld aan de hoeveelheid geluid die per jaar op de gevel van het geluidgevoelige object ontvangen mag worden.

Naast het geluidsonderzoek dat in het kader van de m.e.r. wordt gedaan, zal aanvullend een akoestisch onderzoek uitgevoerd worden door de initiatiefnemers waarbij zij de omgeving zullen laten meekijken en meepraten. Bij dat akoestisch onderzoek komende de volgende aspecten aan de orde:

1. Bepaal in overleg met gemeente en omgeving de uitgangspunten voor de geluidsberekeningen uitgaande van het wettelijk kader. Voor de aanpak van het onderzoek dient vooraf in overleg met de omgeving een stappenplan voor het onderzoek te worden vastgesteld.
2. Bepaal de referentiepunten voor de berekeningen in het zoekgebied en aangrenzende gebieden.
3. Breng in beeld hoe het woon- en leefklimaat in de omgeving wordt beïnvloed (aantal gehinderden)
4. Geef een beoordeling van de cumulatieve effecten voor geluid op het woon- en leefklimaat.
5. Beoordeel alle scenario's.

6.4.2 Slagschaduw

Windturbines veroorzaken slagschaduw, hetgeen hinderlijk kan zijn voor omliggende woningen en bedrijven. Getoetst dient te worden aan de voorschriften voor slagschaduw ten gevolge van windturbines uit artikel 3.14 van het Activiteitenbesluit. Alleen gevoelige objecten zoals woningen, ziekenhuizen, verpleeghuizen en onderwijsgebouwen, worden beschermd tegen slagschaduw. Een automatische stilstandvoorziening is vereist als er gemiddeld 17 dagen per jaar gedurende meer dan 20 minuten per dag slagschaduw kan optreden. Dat komt overeen met ongeveer 5,7 uur per jaar. Indien er slagschaduw veroorzaakt door verschillende windturbines op de gevel van een woning valt, moet deze opgeteld aan de norm voldoen. In de norm wordt dus reeds rekening gehouden met eventuele cumulatieve effecten. De praktijk leert dat een stilstandvoorziening niet zo ingrijpend zal zijn dat de financiële exploitatie in gevaar komt, wanneer er al voldoende afstand tot woningen is vanwege de geluidsnorm. Ten tijde van het opstellen van de m.e.r. en de scenario's moeten de initiatiefnemers aangeven hoe zij de overlast van slagschaduw tot een minimum beperkt. Te denken valt aan het maximaal terug regelen van slagschaduw.

6.5 Energie en duurzaamheid

De zonne- en windenergie moet bijdragen aan de ambitie om in 2030 klimaatneutraal te zijn. In beeld zal moeten worden gebracht wat de verwachte bijdrage van het initiatief aan deze ambitie is. Daarnaast zullen initiatiefnemers jaarlijks moeten rapporteren wat de bijdrage is geweest aan deze ambitie. We houden hierbij rekening met de eventuele bedrijfsgevoeligheid van deze informatie.

De benodigde materialen voor de zonne- en windenergie en fundering dienen bij voorkeur bij te dragen aan de ambitie om tot een circulaire economie te komen.

6.6 Participatie

6.6.1 Procesparticipatie

Uit de beleidskaders van de gemeente, provincie en rijk komt duidelijk naar voren dat het organiseren van een goed proces waarbij de kern van een gedragen plan vormt. Daarnaast refereren we aan de gedragscode wind op land zoals deze is vastgesteld door de milieuorganisaties en de landelijke windenergie associatie en mede is ondertekend door initiatiefnemer Eneco.

Een initiatiefnemer die zich meldt bij de gemeente voor windenergie in Utrecht moet een goed participatie proces opzetten. De participatie met de stad en omwonenden is daarom een belangrijke criterium in deze startnotitie.

Van de initiatiefnemers wordt gevraagd met een voorstel op het vervolg van de stadsgesprekken in de regio te komen. Zowel voor zon- als windenergie bleek uit de stadsgesprekken behoefte aan verdiepende gesprekken. Door het uitwerken van concrete scenario's kan op inhoud worden gesproken met de betrokkenen over de aspecten zoals die hierboven zijn genoemd. Daarna zal de omgeving worden geraadpleegd bij het maken van een keuze voor een aantal haalbare scenario's en die uit te werken in een milieueffectrapportage (m.e.r.).

Wat vraagt de gemeente Utrecht van een initiatiefnemer en wat doet de gemeente?

- De initiatiefnemer maakt een openbaar participatieplan samen met omwonenden met daarin verkenning van verschillende scenario's. Omwonenden kunnen de voorkeur uitspreken voor een scenario.
- Adviseren door omwonenden is mogelijk op: hoogte, exacte locaties, financiële participatie en mogelijkheden om eventuele hinder te beperken.
- Via een openbaar kanaal de belangrijkste stukken communiceren .
- Een contactpersoon aanstellen.
- Inrichten van een goede klachten en bezwaren procedure.

6.6.2 Financiële participatie

Initiatiefnemer Rijne Energie wil coöperatief gaan ondernemen. Dit gaat verder dan de gedragscode draagvlak en participatie wind op land en sluit goed aan bij de doelstelling van de gemeente Utrecht. Bij coöperatief ondernemen komt een substantieel aandeel van windmolens, en indien mogelijk zonne-energie, coöperatief in eigendom van bewoners die lid zijn. Het financieel kunnen participeren door Utrechters en omwonenden bij windenergie is voor de gemeente Utrecht een randvoorwaarde om mee te werken aan het ruimtelijk mogelijk maken van het energielandschap.

7. Vervolgproces

1. Na vaststellen startnotitie Rijnenburg en Reijerscop

Na het vaststellen van het startdocument kunnen initiatiefnemers zich melden met voorstellen voor scenario's. In deze scenario's zijn ten minste de intenties van grondeigenaren (grondpositie initiatiefnemers) opgenomen. Uit de voorstellen zal ook moeten blijken dat het initiatief haalbaar is. Om input te kunnen leveren aan de notitie Reikwijdte en Detailniveau en de onderzoeksvragen scherp te stellen voert de gemeente een globale verkenning uit over de natuurwaarden. Daarnaast zorgt de initiatiefnemer dat belanghebbenden inbreng hebben op de scenario's.

2. Maken van de notitie Reikwijdte en Detailniveau

Het opstellen van de notitie Reikwijdte en detailniveau gebeurt door de initiatiefnemers met belanghebbenden en wordt vastgesteld door het college als bevoegd gezag. Deze notitie is de aanzet voor de m.e.r. en bevat in elk geval de verder uitgewerkte voorstellen van scenario's met verschillende combinaties van windenergie, zonne-energie en varianten in de plaatsing in het landschap en onderzoeksvragen.

3. Afweging scenario's op basis van een integrale visie

Zoals aangegeven wordt aan initiatiefnemers voor duurzame energie in Rijnenburg en Reijerscop gevraagd om rekening te houden met een integrale aanpak van zowel zon- als windenergie met o.a. natuurwaarden, hoe om te gaan met hinder en de win-win situaties voor omwonenden en de stad en regio, als onderdeel van de scenario's. Samen met belanghebbenden worden de scenario's parallel aan de m.e.r. gewogen aan de hand van dit integrale beeld. Deze integrale weging moet gelijktijdig met de afronding van de m.e.r. worden opgeleverd en zal worden beoordeeld door de gemeente Utrecht.

4. Milieueffectrapportage (m.e.r.) en planologisch-juridische procedures

Voor het energielandschap (met name het aandeel windmolens) zijn de initiatiefnemers verplicht een m.e.r. uit te voeren. In de m.e.r. moeten scenario's (varianten) met elkaar vergeleken worden op impact op de omgeving. Gekeken wordt naar de aspecten die de fysieke leefomgeving betreffen, zoals geluid, inclusief de cumulatie met het omgevingslawaaï, slagschaduw, veiligheid, flora & fauna, cultuurhistorie, archeologie en landschap. Dubbel ruimtegebruik, functiemenging en functiescheiding moeten onderdeel uitmaken van de scenario's. Deze aspecten gelden, afgezien van geluid, niet alleen voor windenergie maar ook voor zonne-energie. Bij elk scenario wordt voor ieder onderdeel een score gegeven, waarbij het ene aspect zwaarder kan wegen dan het andere. De weging van de verschillende scenario's op integrale visie, de kwantificering van scenario's met het milieueffectrapport (MER) worden ter besluitvorming aan de gemeenteraad voorgelegd om te komen tot een voorkeursscenario. Nadat de gemeenteraad een besluit heeft genomen, worden de wettelijke procedures gestart die voor uitvoering nodig zijn.

Om de samenhang tussen de benodigde besluiten goed zichtbaar te maken, worden de besluiten gecoördineerd op grond van artikel 3.30–3.32 van de Wet ruimtelijke ordening, als de gemeenteraad besluit dat de coördinatieregeling toegepast mag worden. Coördinatie heeft tot gevolg dat het bestemmingsplan en de benodigde vergunningen tegelijk moeten worden aangevraagd. In het uiteindelijke milieueffectrapport (MER) worden alle onderzoeken samengebracht en de effecten van het energielandschap inzichtelijk gemaakt.

Het MER wordt tegelijk met het ontwerpbestemmingsplan en de ontwerpvergunningen ter inzage gelegd. De gemeenteraad van Utrecht neemt een beslissing over het bestemmingsplan. Als de gemeenteraad het bestemmingsplan vaststelt, zal het college de vergunningen die in de coördinatieprocedure meegelopen zijn kunnen verlenen. Met de coördinatieregeling organiseer je een gelijktijdige vaststelling van benodigde wettelijke besluiten: bestemmingsplan en vergunningen.

De gemeente Utrecht zal ook in het vervolgproces samen optrekken met de buurgemeenten en de buurgemeenten informeren over de voortgang.

BIJLAGE

Weergave opbrengst stadsgesprek met de regio over duurzame energieopwekking in Rijnenburg en Reijerscop

Weergave opbrengst Stadsgesprek met de regio over duurzame energie opwekking Rijnenburg

Utrecht streeft ernaar om in 2030 klimaatneutraal te zijn. In het coalitieakkoord staat dat Utrecht meer energie duurzaam wil opwekken binnen de gemeentegrenzen. Dit wil Utrecht realiseren door samen met bewoners(organisaties), bedrijven en (hoger)onderwijsinstellingen samen te werken. Op verzoek van de gemeenteraad kijken we hoe we de initiatieven, die Eneco en Rijnne Energie hebben voor zonne- en/ of windenergie, in de polder Rijnenburg en het deel Reijerscop kunnen realiseren.

Dit document bevat de weergave van de opbrengsten van het stadsgesprek met als vraagstelling: “Hoe komen we in Rijnenburg tot grootschalige Duurzame Energie”. In dit document geven we de input van deelnemers die aan het stadsgesprek hebben deelgenomen zo nauwkeurig mogelijk weer. Deelnemers hebben op 12 april de gelegenheid gehad om te reageren op deze weergave. Die reacties zijn verwerkt in dit document. In dit document heeft de gemeente Utrecht de opmerkingen gegroepeerd, maar niet geïnterpreteerd.

Het stadsgesprek met de regio over ‘Duurzame Energie Rijnenburg’ bestond uit verschillende bijeenkomsten. Dit is de weergave van al deze bijeenkomsten. De volledige integrale weergave van alle flappen is te vinden op www.utrecht.nl/rijenburg

In deze weergave leest u achtereenvolgens:

1. Aanleiding
2. Opzet stadsgesprek
3. Uitnodigingsbeleid
4. Opzet informatiemarkt
5. weergave opbrengst gesprek 1
6. weergave opbrengst gesprek 2

Wat doet de gemeente Utrecht met de weergave van de opbrengsten van het stadsgesprek met de regio?

De weergave van de opbrengsten van het stadsgesprek met de regio zal door het college samen met het procesverslag en de startnotitie worden voorgelegd aan de raad. Het procesverslag van het stadsgesprek is een weergave van het verloop van het gesprek inclusief informatiemarkt en uitnodigingsbeleid.

De startnotitie zijn de kaders opgenomen waar initiatiefnemers rekening mee moeten houden bij de uitwerking van hun plannen voor zonne- en windenergie in Rijnenburg en Reijerscop. De opbrengsten van het stadsgesprek zijn verwoord in de kaders die zijn opgenomen in de startnotitie.

1. Aanleiding: waarom duurzame energieopwekking in Rijnenburg?

Utrecht staat voor een grote energietransitie (overgaan op duurzame energiebronnen). Duurzaam energie opwekken in Rijnenburg kan volgens de gemeente Utrecht onderzocht worden omdat:

- De gemeenteraad in het gebied grootschalige duurzame energieopwekking wil stimuleren, zoals zonne- en windenergie en specifiek het college heeft opgedragen om te verkennen hoe dit in Rijnenburg gerealiseerd kan worden
- Er twee initiatiefnemers zich hebben gemeld bij de gemeente dat zij graag aan de slag willen met duurzame energie in Rijnenburg.
- De gemeente Utrecht de keuze heeft gemaakt dat er in Rijnenburg tot 2030 geen woningbouw komt. Zie de vastgestelde motie 'bouwpauze in Rijnenburg'
- Het poldergebied Rijnenburg door de provincie als 'pauzelandschap' is bestempeld.

2. Opzet Stadsgesprek duurzame energie Rijnenburg

De gemeente Utrecht organiseerde een stadsgesprek om te kijken hoe we de polder Rijnenburg en Reijerscop kunnen gebruiken voor de opwekking van duurzame energie. Het doel van het stadsgesprek was om zoveel ideeën en meningen over de grootschalige opwekking van duurzame energie via zonnepanelen/zonnevelden en windmolens in Rijnenburg en Reijerscop op te halen. Daarbij is alle input welkom en evenveel waard. Die input wordt door de gemeente gebruikt om randvoorwaarden te stellen aan initiatiefnemers. De initiatiefnemers gebruiken de input en de randvoorwaarden om in de toekomst te komen tot plannen voor duurzame energieopwekking in Rijnenburg en Reijerscop. Een stadsgesprek is dan ook geen vervanging van de inspraak op concrete plannen. Concrete plannen moeten nog worden gemaakt dus het stadsgesprek gaat vooraf aan de inspraak.

Het stadsgesprek bestond uit 4 onderdelen:

1. een informatiemarkt (inloopbijeenkomst) op 11 maart met als doel informatie uit te wisselen
2. het eerste gesprek fysiek en online op 16 maart met als doel belangrijkste onderwerpen op te halen
3. het tweede gesprek fysiek en online op 25 maart met als doel kaders op te halen voor duurzame energie in Rijnenburg
4. een terugkoppeling op 12 april met als doel de weergave van het opgehaalde te toetsen.
Die opmerkingen die zijn gemaakt op 12 april zijn verwerkt in deze weergave.
In een apart document zijn alle opmerkingen die zijn gemaakt tijdens de terugkoppeling op 12 april weergegeven met daarbij een reactie van de Gemeente Utrecht op welke wijze de opmerking wel of niet is verwerkt in deze weergave van de opbrengst van het stadsgesprek.

3. Uitnodigingsbeleid:

Het doel van het stadsgesprek was om zoveel mogelijk mensen aan tafel te krijgen om hun ideeën en meningen over de grootschalige opwekking van duurzame energie via zonnepanelen/zonnevelden en windmolens in Rijnenburg en Reijerscop op te halen. Door de direct betrokkenen persoonlijk uit te nodigen en breder zoveel mogelijk mensen proberen te bereiken heeft de gemeente iedereen in de gelegenheid gesteld mee te praten.

De informatiemarkt was vrij te bezoeken voor iedereen. Iedereen uit Utrecht, Nieuwegein, IJsselstein en Montfoort die dat wilde, kon zich inschrijven voor het online stadsgesprek. Aankondigingen zijn verspreidt via:

- social media
- advertenties in: AD/UN, Stadsblad, De Brug, Zenderstreek en Molenkruier
- een banner op DUIC met een link naar utrecht.nl/rijnenburg
- gerichte advertenties op Facebook, voor mensen die wonen in een straal van 3 km rond Rijnenburg
- Ook stond er een aankondiging in het AD/UN (gecombineerd met een interview met de wethouder)

Voor de gesprekken op locatie en online zijn 12.000 mensen uitgenodigd. We stuurden een uitnodiging naar:

- alle bewoners van het zoekgebied Rijnenburg en Reijerscop een persoonlijke uitnodiging
- grondeigenaren in het zoekgebied Rijnenburg en Reijerscop
- bewoners in De Meern, Nieuwegein en IJsselstein die wonen binnen 500 meter van het zoekgebied Rijnenburg en Reijerscop een huis aan huis brief
- gemeenteraden en colleges van Utrecht, Nieuwegein, IJsselstein, Woerden en Montfoort en de Provincie Utrecht
- wijkverenigingen
- belangengroepen, zoals NLVOW (Nederlandse Vereniging Omwonenden Windturbines)
- 3.000 inwoners uit heel Utrecht (a-select gekozen uit burgersysteem)

Van elke groep waren er vertegenwoordigers op de stadsgesprekken.

4. Opzet informatiemarkt

11 maart is van 10:00 – 16:00 uur een informatiemarkt gehouden in Rijnenburg (voormalige AC restaurant), waar circa 300 bezoekers naar toe kwamen. Tijdens de informatiemarkt hebben bezoekers uitleg gekregen over:

- De initiatieven door Eneco en RijnEnergie
- Feitelijke informatie over: Windenergie, Zonne-energie, vormen van financiële participatie en ruimtelijke kaders. De informatie is verstrekt door experts van de Provincie, Gemeente Utrecht en Bosch & Van Rijn.
- Informatie van belangenorganisaties NMU (natuur en Milieu Utrecht), NLVOW (Nederlandse Vereniging Omwonenden Windturbines) en Schuurlab (lokaal initiatief voor verbetering ruimtelijke kwaliteit).
- Excursie windmolen

5. Weergave opbrengst 1^e stadsgesprek, 16 maart

Totaal 107 deelnemers waarvan 44 online

Na het plenaire gedeelte hebben de deelnemers, per tafel, onderwerpen benoemd (en opgeschreven op flappen) die moeten terugkomen in het tweede stadsgesprek.

Onderwerpen met de meeste stickers:

Nadat alle deelnemers de onderwerpen op flappen hadden geschreven, zijn ze plenair doorgenomen en kon iedereen bij alle onderwerpen op de flappen stickers plakken bij zaken die ze belangrijk vinden.

1. Het vraagstuk moet passen in totaalvisie met gebruik na 2030
2. Goede en mooie landschappelijke inpassing met respect voor landschappelijke waarde
3. Integratie duurzame energie en huidige woningen en toekomstige woningbouwplannen
4. Duurzaamheid centrum Nederland
5. Zonne-energie, want niemand is tegen
6. Zonnepanelen in Nedereindse Plas en geluidswal Veldhuizen
7. Omdat we het zo mooi willen maken dat er geen woningbouw komt
8. Geen windenergie

Weergave opbrengst Tafels/Flappen, gestructureerd, niet geïnterpreteerd:

Algemene opmerking:

- We staan allemaal achter duurzame energie en een aantal mensen is bereid daarvoor enige hinder te accepteren.
- Buren van Rijnenburg (i.o.) zijn faliekant tegen windmolens. Geen windmolens in Rijnenburg/Reijerscop

Onderwerpen die aandacht moeten krijgen in de plannen:

- Hinder van opwekken windenergie
 - Slagschaduw
 - Geluid
 - Aandacht in het vervolgproces voor en uitleg over begrip minimale afstand tot woningen.
 - Laagfrequent geluid.

- Horizonvervuiling (wat zien we uiteindelijk?)
 - Graag groen voor de deur houden
- Hinderbeleving mag niet toenemen voor bewoners
 - Bij geen hinder, wel draagvlak omwonenden
 - Aandacht voor gedragscodes waarbij minimale overlast wordt gegarandeerd
- Compensatie:
 - Financiële compensatie voor omwonenden
 - Compensatie in de vorm van verbeteren leefbaarheid van het gebied door bijvoorbeeld recreatie
 - Deel van de opbrengst terug in het gebied
 - Waardevermindering van de bestaande woonhuizen in Rijnenburg/Reijerscop en wijken rondom?
- Participatie:
 - Betrek alle omwonenden bij invulling van het gebied
 - Uitleggen hoe duurzame energie verantwoord kan door toepassen VR-bril
 - Financiële participatie
 - Zeggenschap/deelname plannen
 - Participatie in proces door alle betrokkenen, inclusief besturen omliggende gemeenten.
- Gebruik nieuwste technieken (innovatie, Utrecht kenniscentrum duurzame energie, kennisontwikkeling i.s.m. onderwijs/scholen/universiteiten)
 - Innovatie ook in andere vormen van opwekking
 - Thermische energie toepassen (naast zon, wind en agrarisch)
- Plan Rijnenburg
 - Maak een samenhangend totaalplan met aandacht voor landschap, recreatie, natuur en duurzame energie.
 - Integreer plannen voor duurzame energie in toekomstige plannen voor het gebied
 - Opwekking moet aansluiten op toekomstige woningbouw en daarmee het gebruik

- Vaak de vraag om duidelijkheid naar wat er na 2030 gebeurt
 - Wel of niet wonen na 2030? Of toch eerder? Exploitatieperiode windmolens is 15 jaar. Gaat dus over 2030 heen.
 - Relatie met terugverdientijd voor investeerders
- Hoe krijgen we een permanente oplossing?
- Windturbines niet mooi, wel nodig. Zonnepanelen onvoldoende
- Maak Rijnenburg tot permanent duurzaam energiegebied
 - Zo mooi maken dat woningbouw er niet meer komt
- Leg het tijdelijke karakter van de duurzaamheidsplannen vast
 - wat je tot 2030 doet moet je ook weer ongedaan kunnen maken
- Pas duurzame energie in waar het kan in het toekomstig stedenbouwkundig plan
- Integreer duurzame energie in agrarisch gebruik. Grasland neemt CO2 op dus zon alleen aan randen en op plas.
- Liever enkele grote turbines dan heel veel kleintjes
- Zonnepanelen (zonne-energie, want niemand is tegen!)
 - In/op de geluidswallen en in de bermen (langs snelwegen).
 - Niemand is daar tegen
 - Zonnepanelen beter te combineren met toekomstige woningbouw
 - Zonnepanelen in Nedereindse Plas mogelijk
 - LTO is tegen zonnepanelen op land. Kan wel op de plas of op geluidsschermen
- Opwekken van duurzame energie aan de randen van Rijnenburg
- Landschap Rijnenburg
 - Goede / mooie landschappelijke inpassing met respect voor landschappelijke waarde
 - Verfraaien landschap
 - Recreatieve functie
- Ambitie
 - Wat is het ambitieniveau? (hoeveel MW's, wat na 2030 en welke criteria m.b.t. hinder/baten en voor wie)
 - Parijs (klimaatakkoord) in huis halen

- Kleine lokale initiatieven: opwekken en verbruik op zelfde locatie
 - natuurlijke beheersing kosten
 - Zelfvoorzienend / onafhankelijk
 - Subsidie onafhankelijk
- Opwekking + opslag van energie
- Wild idee: koop 160 woningeigenaren uit (*Red. uit flap niet duidelijk met welk doel, 1^e extra flap*)
- Lessons Learnt van andere windprojecten zoals Houten, Nijmegen, Duiven, etc...
- Nedereindse Plas gebruiken voor recreatie en sportmogelijkheden dus geen zonnepanelen voor bewoners IJsselstein en Nieuwegein.

Terugkoppeling Online gedeelte van het 1^e stadsgesprek

Men focust op de zorgen die er zijn over windenergie. De onderwerpen die aandacht vragen zijn: geluid, slagschaduw en horizonvervuiling.

- Daarom concludeert men: geen windenergie (11 stickers)
- Alle daken benutten (*red. voor zonnepanelen*), ook publieke gebouwen in hele provincie (gebruik eerst andere ruimte) (4 stickers)

Verder levert het online gesprek op dat:

Een meerderheid (56%) financiële participatie aantrekkelijk vindt (19% geen mening en 26% onaantrekkelijk) en het opwekken en profiteren van eigen energie positief waardeert.

6. Weergave opbrengst 2^e stadsgesprek, 25 maart

Totaal 80 deelnemers waarvan 34 online

In het tweede gesprek hebben de deelnemers zich ingespannen om, met input uit het eerste gesprek en in intensief gesprek met alle belangen aan tafel, tot ideeën op de kaart te komen hoe in Rijnenburg zonnevelden en windmolens geplaatst kunnen worden.

Onderstaande is een weergave van hetgeen aan tafels is besproken, afgeleid uit de flappen die aan tafel zijn geschreven en waar ieders bijdrage op is weergegeven (ook al was daar geen consensus over aan tafel)

De opmerkingen die zijn gemaakt tijdens het online gedeelte van het 2^e stadsgesprek zijn hieronder ook verwerkt.

Wie spraken er online over duurzame energie in Rijnenburg?

- 26 omwonende / inwoners (met name Nieuwegein en de Meern).
- 2 Belangenorganisaties
- 2 geïnteresseerde Utrechters
- 1 geïnteresseerde afnemer duurzame energie
- 1 geïnteresseerde in financiële participatie.
- 1 Grondeigenaar

34 totaal

Algemene opmerkingen uit het stadsgesprek

- Het plan aan het college en de raad moet verder reiken dan 2030
 - “looptijd” windmolen is langer dan 2030: zorg dat plan gemeente plus bestemming hierop aansluiten, dus langer dan 2030 evt deel van het gebied (wat/waar zijn de no-regrets?).
 - Voor 2030 ook woningbouw mogelijk onder andere afhankelijk van politiek/ontwikkeling stad.
- Inhoud van het plan
 - Geen “rommel”gebied, integrale visie hele gebied “mooi” uitstraling.
 - Toegankelijk maken, theehuis, manege
 - Landschappelijke waarden (behoud van, aandacht voor):
 - flora & fauna: vogels en ander dieren (rustplek trekvogels)
 - Archeologisch/cultuurhistorisch

- Recreatief
- Ontginningslijnen
- Groen
- Openheid gebied
- Kunnen hoogspanningskabels en leidingen verplaatst worden?
- Wat is de bedoeling met het nog niet bebouwde noord stukje Galecop? (Rijnvliet heeft ook een woonbestemming).
- Tunnel onder AC, fietsers
- Flexibiliteit
 - Wil je later wonen & recreëren inpassen?
 - Indien toekomstige woningbouw eerst zuidelijke deel (langere renderingstijd molens / zonnevelden).
 - Innovatiepunt/gebied. Ruimte voor nieuwe ontwikkelingen.
- Suggestie voor ruimtelijke scenario's Rijnenburg (doorkijk na 2030)
 - Woningbouw (energieneutraal, rendabel, bereikbaar)
 - Landschap & natuurwaarde behoud (geen aanpassingen, eventueel moderniseren)
 - Industrie (vuile industrie uit Utrecht in vergroende variant, vervoer gunstiger, minder overlast)
 - Duurzaam (“energiepark Rijnenburg” met biomassa, waterstof, geothermie)
 - Sport & recreatie (roeibaan, trimbaan, paardenrenbaan, golfbaan met behoud waarden en iets intensiever verkeer)
- Participatie
 - Proces participatie
 - Er zijn veel grondeigenaren. Deelnemers noemen aantallen van 113 grondeigenaren.
 - Molens nu gepland (*red. ingetekend op de flappen door deelnemers stadsgesprek*) bij boeren wat ‘relatief eenvoudig’ te realiseren is (*red. hiermee wordt waarschijnlijk bedoeld dat de opgave ingewikkeld is, zeker gezien het versplinterde grondeigendom in het gebied*)
 - Overige grond is wirwar van projectontwikkelaars en eigenaren. Gevoel is dat dit voorgebakken is. (*red. opmerking volgend op de vorige: hiermee wordt*

waarschijnlijk bedoeld dat men verwacht dat er al overeenstemming is bereikt met bepaalde grondpartijen (in dit geval 'boeren') hetgeen niet het geval is)

- Hoe dichterbij de bronnen (*red. hier bedoelde 'bronnen' zijn de windmolens als 'bron' van eventuele hinder die 'dichter' of op minder grote afstand van woningen op staan*), hoe meer (recht op) participatie meer invloed/stemrecht (ook in beheer).
- Gemeente moet kaders/duidelijke randvoorwaarden stellen (bv er komen 3 windmolens helder en duidelijk).
- Omwonende wil een concreet voorstel zien
- Vertrouwen in proces & gemeente, worden onze meningen wel gehoord?
- Gemeente moet transparant over keuze die er nog zijn.
- Niet te snel beslissen: wat sluit je dan uit?
- Meer visualiseren
- Iedereen in het gebied en omgeving moeten kunnen meepraten (los van evt. deelname in project).
- hoe word ik pro-actief betrokken bij vervolg proces participatie?
- Financiële participatie
 - Hoe ziet model Eneco/Rijne-Energie voor financiële participatie in duurzame energieopwekking er uit?
 - Voorbeeld zon Ameland
 - Iedereen kan meedoen en kleine hebben voorrang
 - Aandeel & obligaties.
 - 1 aandeel gelijk aan prijs 1 paneel: rendement minimaal 4%.
 - Financiële deelname om de directe omwonenden ook meer lusten (dus gerelateerd aan lasten) te laten genieten (bijvoorbeeld gratis stroom, vergoeding voor plaatsen van molen op eigen grond, maatwerk in vergoedingen)
 - Fonds voor geluidsontwikkeling
 - Gebiedsfonds
 - Voorrang voor omwonenden
- Voor- & nadelen (wind versus zon).
 - Molen wekt veel energie op.

- Zon veel ruimte nodig, laat zich niet met andere activiteiten combineren.
- Wind geeft meer hinder (soms discussie over feitelijke hinder en “of (geluid) ook als hinder ervaren wordt”).
- Wind is nu efficiënter
- Landschap blijft open met windmolens
- In het online gedeelte van het stadsgesprek is een poll gehouden met de vraag “Wat heeft uw voorkeur?”, waarbij de volgende keuzes werden geboden, met de uitslag van de poll er achter:
 - Alleen zon – 60%
 - Combinatie wind en zon – 22%
 - Alleen wind – 4%
 - Ik kan niet kiezen – 11%
- Ambitie
 - feiten effect wind en zon + andere bronnen: wat (hoeveel) is er nodig? Geef een minimaal doel mee (vraag om duidelijkheid kwantificeren ambitie)
 - We (*deelnemers aan tafel, red.*) willen van 3% naar 100% duurzame energie (RE) neem dat mee (Waarom niet landelijk aanpakken?). We moeten iets doen.
- Denk ook aan waterberging
- Basiskennis, te weinig vergelijken wind/zon -> daardoor (te) veel emotie in discussie en veel meningen in plaats van feiten.

Opmerkingen over Windenergie in Rijnenburg en Reijerscop

De zorgen rond de hinder die windmolens kunnen veroorzaken maakte het moeilijk consensus te krijgen over de plaats waar molens eventueel een plek kunnen krijgen. De vraag in sommige groepen was zelfs óf ze wel een plek kunnen krijgen in Rijnenburg. Er waren uitgesproken tegenstanders en voorstanders van windmolens in Rijnenburg.

Daarom is op basis van de kaarten geen gemeenschappelijk plan te maken met locaties voor windmolens en zonnepanelen.

Toch zijn er aan verschillende tafels ideeën op de kaarten ingetekend waar dit mogelijk zou zijn, waarbij onderstaande aandachtspunten zijn genoemd. Het gaat daarbij om de volgende ideeën voor zonnepanelen:

- *Langs de A12 + A2*
 - *Langs de A12–VDMH*
 - *A12 Galecop*
 - *Langs de A12–Oksel–R'weg*
 - *Op geluidsschermen*
- *Nedereindse Plas/–berg*
- *Op woningen (nieuw te bouwen, oriënteren op zuiden en rekening houden met hagen etc1)*
- *Panelen onder hoogspanningslijnen (voegt waarde toe, is reeds vrij industrieel gebied)*

en voor windmolens:

- *Reijerscop*
- *Oksel Ouderijn en één ten noorden van Ouderijn*
- *Oost–west lijn ten noorden ringkade (discussie over afstand tot AR)*

Aandachtspunten bij windmolens:

- Aantal deelnemers geeft aan geen of zeer beperkte hinder voor bewoners te willen
 - Geluid (ook Laag frequent): (wegnemen/afzwakken door: afstand woningen, maximaliseren aantal draaiuren, s 'nachts uitzetten, zo dicht mogelijk bij andere geluidsbron (snelweg) plaatsen (*red. er zijn vragen op de flappen over het effect van geluid van windmolens in combinatie met het geluid van de snelweg: hoor je alleen de snelweg of ook de molens, of allebei: moet duidelijk worden als meer bekend is over voorgenomen locaties*).
 - Enkele deelnemers (waaronder vertegenwoordigers omwonenden van Rijnenburg) vinden dat het wettelijk kader voldoende is om hinder te voorkomen
 - Horizonvervuiling (wegnemen/afzwakken door: afstand woningen, strategisch plaatsen t.o.v. bomen (bomen planten), zorgen dat knipperende lichtjes niet zichtbaar zijn)

- Slagschaduw (wegnemen/afzwakken door: afstand woningen, maximaliseren aantal draaiuren, s 'nachts uitzetten)
- Liefst in 1 lijn door de polder
- Maximaliseer het aantal windmolens
- Vragen over hoeveel molens er komen (ik teken voor 3 en krijg er 6?)
- Ver in 't land– Zuiden thv Reijerscop.
- Geen windmolens doen als er na 2030 woningen gepland zijn (roep om duidelijkheid plannen na 2030)
- Windmolens niet op deze plek vanwege de te korte tijd (minimaal 50 jaar)
- Visueel aspect verbeteren door kleurgebruik
- Masthoogte beperkt houden tot zo'n 100 m: Niet gaan voor het maximale > 4mW hoogtes tot zo'n 140 m.
- In geval van windmolens na afloop grond schoon opleveren
- Haalbaarheidsonderzoek naar plaatsen van windmolens in het noordelijk deel van de polder

Opmerkingen over Zonnepanelen/Zonnevelden

Ook voor zonnevelden zijn ideeën voor locaties ingetekend.

Aandachtspunten bij plaatsing:

- Voldoende ruimte onder en rondom de panelen
- Zoveel mogelijk (300 v/d 700 ha. In overleg met bewoners)
- Innovatie gaat snel (daarom geen wind nodig maar focus op zon)
- Innovatie op energie, verplaatsbaar
- Zonnevelden flexibeler te combineren met woningbouw dan windmolens (*red. men geeft aan te verwachten dat zonnepanelen makkelijker te verplaatsen zijn en dicht bij en op woningen mogelijk zijn: vertaald als flexibeler te combineren met woningbouw*)
 - Inpassen zonnepanelen in gebied waar in de toekomst woningbouw kan komen.
 - rekening houden met zuidelijk gelegen woningen (hagen, zicht etc)
- Is grootschalige duurzame energieopwekking alleen m.b.v. zon haalbaar? (*red. men vraagt zich af wat de opbrengst van zonnepanelen is ten opzichte van de opbrengst van windmolens en of het ook mogelijk is de opgave met alleen zonnepanelen te halen zodat windmolens niet nodig zijn*)

- Bij plaatsing panelen op water:
 - Nieuw vogelbroed gebied (*red. men vraagt zich waarschijnlijk af of eventuele plannen voor plaatsing van panelen op de Nedereindse Plas mogelijk is vanwege flora en fauna*)
 - In potentie kunnen waterpanelen het recreatieve karakter ook vergroten (*red. het is niet duidelijk waarover aan tafel is gesproken en wat met deze opmerking wordt bedoeld*)
- Geluidsschermen zijn lelijk
- Bedoeld was panelen op het water zijn ook interessant/mooi/uitgenodigd om naar te kijken.
- Zonnepanelen niet op land, wel op plas en geluidsschermen (LTO)
- Zonnepanelen hoeven tegenwoordig niet meer alleen op het zuiden volgens recent media bericht.

Genoemde alternatieve duurzame energiebronnen

- Geothermie/aardwarmte
- Biomassa
- Waterstof

